

Seminární práce z předmětu: TV Soap opery a jejich publikum genderovou optikou Genderová analýza soap opery

Queer as Folk (USA)

Většina soap oper z důvodu svého mainstreamového zaměření pracuje s osvědčenými scenáristickými modely a tématy, která by mohla být považována za kontroverzní, ze svého obsahu raději vytěsňuje. V případě, že se jedná o zobrazení homosexuality, v drtivé většině soap oper fungujících v heteronormativních rámcích, je pojmáno de facto stejně – pozornost je spíše než na homosexuální postavu (která obvykle stejně nepatří mezi postavy hlavní) soustředěna na reakce heterosexuálů/ek v jejím okolí. Jedním z mála zahraničních seriálů, který užívá jako hlavní narativ gay perspektivu a zároveň tedy pracuje v rámcích normativní homosexuality, je potom *Queer as Folk* (2000-2005, Kanada, USA)¹.

Queer as Folk, produkt americké kabelové televize² Showtime (v jejíž produkci následně vznikl i tematicky podobný seriál *The L World*), se odehrává v Pittsburghu a pojednává o životě skupiny gayů (Brian, Michael, Justin, Ted, Emmet) a leseb (Lindsey, Melanie). Kromě coming outu tematizuje i gay/lesbické rodičovství, problematiku HIV, ale i boj za legislativní zrovnoprávnění gayů a leseb (5. série). Právě tato témata pak z *Queer as Folk* dělají průlomovou soap operu, která naprosto zbourala žánrová tabu – již se nejedná o na rodinu orientovanou, konzervativní a heteronormativní podívanou pro většinového diváku/čku. Tato tendence je pak jasně demonstrována hned v pilotní dvouepizodě, která bude převážně užita jako výchozí i pro tuto analýzu.

Konstrukce maskulinity

Ve dvou pilotních epizodách jsou diváci/čky jednou z hlavních postav – Michaelem – seznámeni s různými variacemi gay mužství. *Queer as Folk* nabízí hned několik možných náhledů na „mužství“, resp. „gay maskulinitu“. Pravděpodobně nejvýraznějším typem je

---

¹ Americká verze *Queer as Folk* vychází z původního britského seriálu, který však - na rozdíl od amerického (85 x 55)- skončil po deseti epizodách (10 x 35-55).

² Americkou seriálovou produkci lze dělit na *broadcast* – tedy celoplošné vysílání, které je z podstaty konzervativní a *cable*, fungující na bázi placené služby. Může tedy zacílit na konkrétní skupiny, kterým se nedostává takového prostoru ve vysílání celoplošném. Většinou jde o témata kontroverzní a nová, která by na celoplošných veřejných stanicích neuspěla. Mezi předplatiteli/kami si však své publikum najdou.

v podstatné míře promiskuitní postava Briana Kinneyho, který je zároveň naprosto ojedinelým ztvárněním muže-gaye na televizní obrazovce.

Brian se vymyká všem dřívějším pojetím gay/queer postav, které byly v drtivé většině předchozích případů buď komické (např. Jack z *Will & Grace*), tragické, HIV pozitivní nebo alespoň politováníhodné. Brian kromě toho, že ztělesňuje úspěšného muže (má dobrou práci, vlastní moderní byt a dokonce je i biologickým otcem dítěte lesbického páru) vykazuje i maskulinní rysy, je bojovný, v mnoha případech zcela neemotivní, v sexu zaujímá aktivní roli, zároveň je také vlivný, populární a vlastně je určitým způsobem ikonizován (po prvním sexu s Brianem prohlašuje Justin, další z hlavních hrdinů, že poznal boha a jeho jméno je Brian Kinney). Brian je konstruován jako gay, který vyhledává muže výhradně kvůli vlastnímu sexuálnímu potěšení, je zobrazován jako pro své sexuální partnery emočně nepřístupný a zároveň nadřazený. Právě toto vykreslení postavy Briana bourá četná ztvárnění queer postav jako femininních, či „vykroucených“. (Di Mattia 2007) Brian naopak performuje naprosto kulturně legitimní maskulinitu, jejímž hlavním předmětem (a zároveň znakem mužství) je jeho penis.

Konstrukce maskulinity v *Queer as Folk* je tedy možné sledovat na dvou základních úrovních – první z nich umožňuje gayům zapadnout do konceptu normativní maskulinity (Brian), druhá naopak pracuje se zobrazením gayů jako queer (Emmet, který typově odpovídá spíše gay queen) a tedy nemožností požadavek normativní maskulinity vyplnit. Pětzum rozličných typů gay/queer identity je však barvitější, kromě dvou protipólů (Brian x Emmet) na queer ose nalezneme teenagera procházejícího coming outem (Justin), „průměrného“ gaye (Ted), či stále nedospělého komiksového fandu (Michael).

Právě práce s konceptem dospívání se v seriálu prolíná s tematizováním chlapectví a mužství, postavy jakoby mnohdy dospět odmítaly. Odmítnutí dospělosti a tím pádem i role muže, všeobecně ztotožňované s partnerským vztahem a dětmi, je také jedním z hlavních způsobů zobrazení gay subkultury v kontradikci k té lesbické.

První linií je v tomto případě příběh sběratele a fandy komiksů (a z důvodu komiksově vášně také postavy nejvíce ztotožňované s infantilitou) Michaela Novotneho, který po téměř celou první sérii žije „dvojitý život“. O své homosexualitě se bojí říct spolupracovníkům/cím (ve druhé epizodě pilotu se nechá vmanipulovat do rande s kolegyní) a obává se svého „odhalení“ v zaměstnání (o jeho orientaci vědí pouze přátelé a rodina, jeho matka je velmi tolerantní a podporuje nejen Michaela, ale i zbytek hlavních postav). Záliba v komiksech a obdiv k postavě kapitána Astra pak odkazuje nejen k chlapectví, či nedospělosti, ale i k existenci „dvojího života“. (Di Mattia 2007) Dvojitý život je jistou paralelou i v komiksech,

v nichž hlavní hrdinové také o své hrdinské identitě nikomu neřeknou a mají svou tajnou identitu, která je pro mnohé i synonymem pro homosexualitu. Odkaz na komiksový svět a jeho možné prolnutí s realitou se objevuje již v první epizodě v dialogu Briana s Michalem na balkoně porodnice. Tam Brian bilancuje, uvažuje nad tím, že se stal otcem, až nakonec vyskočí na balkon a říká Michaelovi, že by všechny své pochybnosti mohl vyřešit skokem dolů („...*pojď Mikey, poletíme, jako v komiksech...jsem Superman...*“).

Dospívání (a to nejen v rovině věkové) se pak týká i nezletilého Justina, který se prostřednictvím Briana seznamuje s gay subkulturou. Toto poznávání umožňují tvůrci seriálu i divákům/čkám, kteří/é dříve s tímto prostředím do styku nepřišli – např. v jedné z úvodních sexuálních scén, v níž je Justin zasvěcován do gay sexu, mu (ale tím pádem i publiku) Brian vysvětluje (resp. ukazuje), co je rimming (Di Mattia 2007). Justin se postupně po boku Briana stává mužem a nabývá stále významnějšího statusu jak sociálního, tak i sexuálního. V úvodní epizodě, v níž má Justin svůj první sex s Brianem, je tato scéna také doplněna hudební kulisou – písní Full Frontal, *You think you're man* – která v textu („...*, You think you're a man but you're only boy, you think you're a man, you are only toy...*“) zřetelně odkazuje k Justinově nedospělosti, naivitě a zároveň i Brianově přístupu k sexuálním partnerům jako k hračkám užitečným pouze pro jeho chvilkové uspokojení. Podobně jsou tyto dva diametrálně odlišné postoje zobrazeny (a zdůrazněna je Justinova mladická naivita) i v druhé části pilotu, ve které jsou prostříhány scény s Justinem vyprávějícím kamarádce Daphne o tom, jak úžasný první sex zažil a jak se zamiloval, se záběry na Briana, který na firemních toaletách provozuje - opět v aktivní pozici - sex s kolegou.

Strach z dospělosti (příp. stárnutí) je ale patrný i na Brianovi, který v pilotním dvoudíle reaguje na poznámky o svém věku (a jeho prozrazení Justinovi) velmi nevrle, zlost plynoucí z blížících se třicátých narozenin si pak vylévá na Tedovi, o němž prohlásí, že už je vlastně mrtvý, protože mu třicet už bylo³. Brianův strach z dospělosti a smrtelnosti se projevuje i ve scénách po narození syna Guse – Brian prohlásí, že na tom, že od nynějška má na očích vrásčité živoucí hodiny, které mu neustále budou připomínat, jak on sám stárne, není rozhodně nic úžasného...

---

³ Paradoxně pak vyzní Brianovy postoje v epizodě, v níž slaví třicátiny a na večírek, který jeho přátelé pojali jako stylizovaný pohřeb, se odmítá dostavit.

Sexualita

Queer as Folk je proslaven zobrazováním sexuálních scén, ač se však můžou zdát místy naturalistické, explicitního sexu se vlastně u obrazovek nedočkáme (v případě jeho zobrazení by hrozilo seriálu označení jako pornografie, což by zásadně snížilo divácký zásah). I když po svém uvedení vzbudil seriál mezi určitými skupinami vlnu odporu, je nasnadě zvážit, zda bylo prvotním důvodem skutečně jen zobrazení sexu (s nímž se na televizních obrazovkách lze běžně setkat) a nikoliv zobrazení sexu mezi gayi (a případně lesbami). Každopádně stejně jako jakékoliv jiné soap opery Queer as Folk o sobě nikdy netvrdil, že by se snažil prezentovat skutečnost, tedy sexuální scény (ač pobouřily jak katolickou veřejnost, tak i určitou část gay světa, která se vymezila vůči extrémní promiskuitě hlavních postav) fungují spíše jako (velmi účinné) lákadlo na diváky/čky. V pojetí sexuálních vztahů - jakkoliv se mohou zdát ne/uvěřitelné - je však možné vyzorovat i určité tendence konstruování a demonstrování nadřazenosti (a to nejen v sexu, ale i v partnerském životě).

Hra dominance a podřízenosti v sexu je markantní v případě ústřední dvojice Briana a Justina. V pilotní epizodě, v níž je Justin Brianem připraven o panictví jsou role jasně dány – Justin je pasivní (bottom), Brian aktivní (top). Toto rozvržení pak může být utvořeno jak na základě Justinovy nezkušenosti, tak i na základě věku, kdy se dominantním stává zkušenější/starší z páru. Obdobnou tendenci je pak možné vysledovat (od 2. série) i ve vztahu Michaela s univerzitním profesorem Benem. V tomto případě hraje dominantní roli Ben (navzdory své HIV pozitivitě) a to na základě svého vyššího společenského statusu.

Zobrazení gay a lesbického partnerství

Velmi markantní je v Queer as Folk rozdíl mezi zobrazováním života gayů a leseb v oblasti partnerského života. Zatímco muži-gayové jsou sexuálně dychtiví a promiskuitní, ústřední lesbická dvojice Lindsey a Melanie funguje jistým způsobem schematicky jako klasický monogamní a stabilní vztah, zcela v opozici s tím, jak je zobrazeno fungování života (partnerského, či spíše sexuálního) uvnitř gay komunity. (Johnson 2007) Gayové v Queer as Folk běžně užívají drogy (převážně pro povzbuzení sexuálního apetitu, či jen lepší, zábavnější nebo zajímavější sex), stejně tak sex mezi nimi je divákům/čkám podáván „v četných dávkách“ a relativně otevřeně, žádná z gay dvojic nevykazuje (alespoň v rámci první série) rodinný model. Oproti tomu Lindsey a Melanie, lesbické bělošky pocházející z vyšší střední třídy, vychovávající spolu dítě, jsou určitou verzí klasického funkčního heterosexuálního soužití. A ač je heterosexualita vnímána jako rušivý element, z perspektivy seriálu snad téměř

jako „queer“, nakonec se pod rouškou vztahu Lindsey a Melanie vynořují určité koncepty pro heterosexuální soužití typické. (Johnson 2007)

Právě na příkladu této lesbické dvojice, která žije v dlouhodobém partnerství, jsou pak v Queer as Folk demonstrovány mnohé etapy a problémy běžného (i heterosexuálního) partnerského života. Lesbické partnerství Lindsey a Melanie je zobrazováno jako klasické kliše, které se uplatňuje i v heterosexuálním světě – ženy touží mít spokojený domov, být spokojenými manželkami a vychovávat děti (což v úvodu třetí epizody konstatuje i Michael „Většina žen chce dítě...I lesby jsou ženy“). Tato šablona je tedy užita i v případě lesbického partnerství, v němž jakoby sexuální orientace byla přebita jakýmsi biologickým pudem. I tak je ale zpozorovatelná určitá tendence ironizovat klasické heterosexuální rodičovství – o něm Brian s Lindsey po porodu Guse žertují, užívají pro sebe pojem „rodiče“ (ač Brian byl „pouze“ dárcem spermatu a za druhého „rodiče“ se v následující epizodě označí Melanie).

Je také s podivem, že ač v úvodní epizodě první série, v níž Lindsey leží v porodnici, figuruje právě při příležitosti narození jejího dítěte množství lesbických kamarádek, v dalším ději se již neobjevují (resp. během všech pěti sérií se s nimi diváci/čky setkají naprosto minimálně). Mel a Lindsey jsou tedy neustále zobrazovány v interakci s gay přáteli, kteří se paradoxně často vyjadřují misogynně i antilesbicky (např. v pilotní dvouepizodě debatují Michael, Ted a Emmet o narození Guse, přičemž komentují, po kom z rodičů jaké rysy podědil, Ted debatu uzavírá slovy, že pokud bude mít penis po Melanii, bude to problém...).

Lehce sporná se pak může zdát i sama lesbická identita Lindsey, která již v pilotním díle demonstruje - k Melanii nechuti - svou náklonnost vůči Brianovi (ta sice může být v první fázi považována za důsledek poporodních hormonálních změn, v následujících dílech však Lindseyina sebezprezentace odkazuje spíše k bisexualitě).

Závěr

„...*Měli byste vědět, že všechno je o sexu*“ - právě tato úvodní věta, která zahajuje celých pět sezon Queer as Folk, předznamenává, jakým směrem se tv show bude ubírat. Ať už je to rimming, sex na toaletách, či v black roomech, sex s nezletilými, konzumace drog atp., jedná se o témata, o nichž se veřejně příliš často nemluví, natož aby se v tak koncentrované podobě objevovala na televizní obrazovce. Proto je Queer as Folk neotřelou a velmi otevřenou podívanou, která sice nemusí být po chuti zcela každé/mu, avšak rozhodně je naprosto průlomovým typem soap opery, která nejen na americkém televizním trhu otevřela nové obzory.

Queer as Folk je o sexu a sexualitě, nijak to ale nezastírá a rozhodně nejde o jen o účelové zobrazování sexuálního života, naopak ukazuje spektrum a šíří gay/les sexuality, ale i emocionalitu. I v případě Briana, který je primárně zobrazovaný jako sobecká a sebestředná „sexuální mašina“, lze v mnoha momentech (obzvlášť v optice jeho otcovství) vysledovat, že pod touto pečlivě utvořenou maskou je vlastně „člověk“ jako kdokoliv jiný.

Queer as Folk je možné nařknout z určité schematičnosti, či utvoření konkrétních typů postav (všechny jsou bílé pleti, ze střední či vyšší střední třídy), které opomíjejí další možné rozmanitosti (skutečně všichni gayové chodí do posilovny a jejich ústředním životním tématem je sex?). Ovšem korektnost (nebo politický aktivismus?) není zrovna něčím, co by se dalo očekávat, či vyžadovat od soap opery...

Literatura a zdroje

Queer as Folk, pilot episodes 1.01 – Premiere, 1.02 – Queer, There and Everywhere, Showtime 2000

JOHNSON, Merri Lisa. *Third Wave Feminism and Television*. I.B.Tauris & Co Ltd, 2007. 226 s.

Di MATTIA, Joanna. „No Apologies, No Regrets“: Making the Margins Heroic on Queer as Folk. In HASLEM, Wendy; NDALIANIS, Angela; MACKIE, C.J. (eds.). *Super/heroes: from Hercules to Superman*. Washington: New Academia Publishing, 2007. 416 s.